

УДК 342.9

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2025-10-13**Кошинець Маріанна Ігорівна**

кандидат економічних наук,

професор кафедри оперативної розшукової діяльності

та національної безпеки

Національної академії внутрішніх справ

ORCID ID: 0000-0001-9301-0432

КОНТРОЛЬ ЗА ФІНАНСОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ З БОКУ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Актуальність статті полягає в тому, що органи місцевого самоврядування є формою здійснення народовладдя на місцевому рівні, їх основне завдання пов'язано із забезпеченням нагальних потреб відповідних територіальних громад, представництво їх інтересів у взаємодії з іншими як публічними, так і приватними суб'єктами. Разом із цим, неможливо розглядати сферу діяльності сектору безпеки і оборони у відриві від врахування потреб місцевого населення особливо в період дії воєнного стану. На початку дослідження доцільно з'ясувати форми залучення органів місцевого самоврядування у діяльність сектору безпеки і оборони. Акцентовано увагу на тому, що контроль за фінансовою діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони з боку органів місцевого самоврядування здійснюється в межах їх загального призначення щодо забезпечення інтересів відповідних територіальних громад та вирішення питань місцевого значення шляхом реалізації визначених законодавством повноважень. Зроблено висновок, що контроль за фінансовою діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони з боку органів місцевого самоврядування здійснюється в межах їх загального призначення щодо забезпечення інтересів відповідних територіальних громад та вирішення питань місцевого значення шляхом реалізації визначених законодавством повноважень, а відтак, зазначений контроль доцільно охарактеризувати як систему заходів, спрямованих на встановлення законності, обґрунтованості та доцільності формування, розподілу й використання фінансових ресурсів, пов'язаних із діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони та відповідних територіальних громад, з метою забезпечення їх цільового, ефективного й економного використання. Характерною рисою фінансового контролю з боку органів місцевого самоврядування є обмеженість його предмета тими фінансовими відносинами, які безпосередньо пов'язані з відповідним місцевим бюджетом та інтересами територіальної громади. До його предмета належать: по-перше, кошти місцевого бюджету, що спрямовуються на задоволення потреб суб'єктів сектору безпеки і оборони, зокрема на підтримку підрозділів територіальної оборони; по-друге, надходження до місцевих бюджетів, пов'язані з діяльністю відповідних суб'єктів, у тому числі частина податку на доходи фізичних осіб, сплаченого з доходів військовослужбовців, у випадках та обсягах, визначених законодавством; по-третє, кошти місцевих бюджетів, що спрямовуються на фінансування проєктів і заходів, які реалізуються у взаємодії із суб'єктами сектору безпеки і оборони в інтересах територіальних громад, зокрема щодо облаштування захисних споруд, реалізації заходів протидії повітряним загрозам та ліквідації наслідків збройної агресії.

Ключові слова: контроль, фінансовий контроль, сектор безпеки і оборони, органи місцевого самоврядування.

Koshchynets M. I. Oversight of the Financial Activities of Security and Defense Sector Entities by Local Self-Government Bodies

The relevance of the article lies in the fact that local governments are a form of exercising democracy at the local level, their main task is related to ensuring the urgent needs of the relevant territorial communities, representing their interests in interaction with other public and private entities. At the same time, it is impossible to consider the scope of the security and defense sector in isolation from taking into account the needs of the local population, especially during the period of martial law. At the beginning of the study, it is advisable to clarify the forms of involvement of local governments in the activities of the security and defense sector. The emphasis is on the fact that control over the financial activities of security and defense sector entities by local governments is carried out within the framework of their general purpose of ensuring the interests of the relevant territorial communities and resolving issues of local importance through the implementation of powers defined by law. It is concluded that control over the financial activities of security and defense sector entities by local self-government bodies is carried out within the framework of their general purpose of ensuring

the interests of the relevant territorial communities and resolving issues of local importance through the implementation of the powers defined by law, and therefore, it is appropriate to characterize the specified control as a system of measures aimed at establishing the legality, reasonableness and expediency of the formation, distribution and use of financial resources related to the activities of security and defense sector entities and relevant territorial communities, in order to ensure their targeted, effective and economical use. A characteristic feature of financial control by local self-government bodies is the limitation of its subject to those financial relations that are directly related to the relevant local budget and the interests of the territorial community. Its subject includes: firstly, local budget funds directed to meet the needs of security and defense sector entities, in particular to support territorial defense units; secondly, revenues to local budgets related to the activities of relevant entities, including part of the personal income tax paid from the income of military personnel, in cases and in amounts determined by law; thirdly, funds from local budgets allocated to financing projects and activities implemented in cooperation with entities of the security and defense sector in the interests of territorial communities, in particular, regarding the construction of protective structures, the implementation of measures to counter air threats and the elimination of the consequences of armed aggression.

Key words: oversight, financial oversight, security and defense sector, local self-government bodies.

Актуальність теми. Органи місцевого самоврядування є формою здійснення народовладдя на місцевому рівні, їх основне завдання пов'язано із забезпеченням нагальних потреб відповідних територіальних громад, представництво їх інтересів у взаємодії з іншими як публічними, так і приватними суб'єктами. Разом із цим, неможливо розглядати сферу діяльності сектору безпеки і оборони у відриві від врахування потреб місцевого населення особливо в період дії воєнного стану. На початку дослідження доцільно з'ясувати форми залучення органів місцевого самоврядування у діяльність сектору безпеки і оборони. Так, Указом Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» органам місцевого самоврядування наказано утворити ради оборони та забезпечити сприяння військовому командуванню у запровадженні та здійсненні заходів правового режиму воєнного стану [1]. Таким чином, органи місцевого самоврядування включені до заходів протидії військовій агресії, у тому числі й шляхом взаємодії з суб'єктами сектору безпеки і оборони.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, присвячені здійсненню контролю за фінансовою діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони з боку органів місцевого самоврядування, у своїх наукових працях розглядали: Є.О. Алісов, Т.О. Гуренко, С.М. Гусаров, Д.А. Кобильнік, Ю.О. Коваленко, В.І. Мельник, А.П. Мукшименко, О.Л. Соколенко, І.Б. Стахура та багато інших. Втім, незважаючи на значний теоретичний доробок, у науковій літературі фактично неопрацьованим є питання контролю за фінансовою діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони з боку органів місцевого самоврядування.

Саме тому метою статті є: розкрити специфіку здійснення контролю за фінансовою діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони з боку органів місцевого самоврядування

Виклад основного матеріалу. Згідно до Закону України «Про оборону України» діяльність органів місцевого самоврядування у сфері оборони реалізується через забезпечення: підготовки громадян до військової служби, а також загальне військове навчання у воєнний час; припису громадян до призовних дільниць, військовий облік призовників, військовозобов'язаних та резервістів; призов громадян на строкову військову службу; направлення громадян на навчальні (або перевірочні) і спеціальні збори; організацію та участь у здійсненні на відповідній території заходів, пов'язаних з мобілізаційною підготовкою, територіальною обороною та цивільним захистом; бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час; проведення мобілізації людських, транспортних та інших ресурсів в особливий період; здійснення контролю за використанням і охороною наданих у встановленому порядку для потреб оборони земельних, водних та інших природних ресурсів згідно із законодавством; вирішення згідно із законодавством питань, пов'язаних з наданням частинам, установам, навчальним закладам Збройних Сил України та іншим військовим формуванням, утвореним відповідно до законів України, та правоохоронним органам службових приміщень і житлової площі, інших об'єктів, здійсненням контролю за їх використанням, наданням комунально-побутових та інших послуг; організацію виробництва і поставки військам підприємствами та організаціями, що належать до комунальної власності, замовленої продукції, енергетичних та інших ресурсів та ін. [2]. Означені завдання розкривають необхідність матеріальної участі органів місцевого самоврядування в забезпеченні потреб сил оборони та відповідно таке забезпечення є предметом контролю з боку цих органів.

Законом України «Про національну безпеку України» органи місцевого самоврядування віднесені до системи цивільного контролю, який здійснюється за принципами верховенства права,

законності, підзвітності, прозорості, ефективності та результативності. При чому прозорість передбачає повне розкриття фінансової інформації щодо функціонування сектору безпеки та оборони з метою забезпечення ефективного використання фінансових ресурсів з урахуванням вимог Закону України «Про державну таємницю» [3]. Отже, цивільний контроль у тому числі з боку органів місцевого самоврядування охоплює й фінансовий контроль за ефективним використанням коштів.

Для того, що б з'ясувати контрольно-фінансову діяльність органів місцевого самоврядування в означеній сфері, необхідно розглянути сутність місцевого самоврядування як публічної інституції. Місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів кількох сіл, селища, міста – самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [4]. Отже, законодавець, характеризуючи місцеве самоврядування, наголошує на тому, що воно є способом організації населення одного чи кількох населених пунктів, що ставить за мету вирішувати нагальні питання саме місцевого значення.

Орган місцевого самоврядування за принципом децентралізації влади в літературі справедливо називають ключовим суб'єктом владних повноважень на рівні територіальних громад. Органи місцевого самоврядування формують місцеву політику та організовують її виконання задля розвитку локальної соціально-економічної сфери. З початком повномасштабного вторгнення РФ на означені органи лягло ще більше навантаження, як у вигляді додаткових обов'язків, раніше не властивих їм, так і у формі додаткових фінансових витрат [5].

Основними проблемними питаннями у процесах формування та реалізації компетенцій щодо вирішення питань місцевого значення М.І. Карпа називає: відсутність законодавчого визначення питань місцевого значення; існування конституційно-декларативного визначення цього поняття створює значні проблемні ситуації як у практиці, так і у теорії публічного управління; повноваження місцевого самоврядування залишаються закріпленими за традиційно-галузевим принципом; зазвичай питання врахування публічного інтересу, а у цьому випадку – інтересу територіальної громади, має дорадче, консультативне спрямування; закріплення конкретних предметів відання на місцевому рівні (у вужчому сенсі за об'єктним та територіальним принципом) органів публічної влади; проблема суб'єктності та статусних характеристик (зокрема в наданні відповідних повноважень, відповідальності, закріплення предметів відання) на місцевому рівні; проблема врахування специфіки локальної території [6, с.220]. Таким чином, авторка акцентує увагу на тому, що питання місцевого значення недостатньо чітко визначені чинним законодавством, а ті предмети відання, якими наділені органи місцевого самоврядування, не достатньо підкріплені владними повноваженнями, а також не враховують специфіку відповідної території. Змістовими характеристиками питань місцевого значення М.І. Карпа вважає те, що питання місцевого значення: мають пряме і виключне відношення до конкретної території (місцевий рівень) – територіальний чинник; мають матеріальну форму (матеріальне чи процедурне визначення) – предметний чинник; передбачають управлінську дію – процесуальний чинник [6, с. 219-220]. Отже, питаннями місцевого значення є ті, що стосуються інтересів життєдіяльності відповідної територіальної громади, на вирішення яких наділені повноваження органів місцевого самоврядування.

Особливо важливо забезпечити функціонування територіальних громад у період воєнного стану. Як справедливо зазначають А.Ю. Мунько, Д.В. Лі та М.К. Тагачін у період воєнного стану органи місцевого самоврядування змушені адаптувати свою роботу під нові реалії задля підтримки стабільного соціально-економічного середовища в громадах. З кожним днем значення місцевого самоврядування зростає, адже від його функціонування залежить підтримка добробуту населення, стійкості громад та збереження функціонування критичної інфраструктури, яка в останній час зазнає значних пошкоджень внаслідок ракетних обстрілів. Саме мешканці громад найбільше зазнають негативного впливу від дії воєнного стану на території країни. Тому робота органів місцевого самоврядування орієнтується, щоб забезпечити якісну взаємодію між владою та громадою, проводить місцеву соціальну політику, яка орієнтована на допомогу (здебільшого матеріальна допомога) вразливим верствам населення, ВПО та тим, які зазнали безпосередньої шкоди від активних бойових дій. Тому органи місцевого самоврядування в умовах воєнного стану адаптують не лише свою роботу, але й забезпечують безпеку та всебічну підтримку у такий складний час громадянам відповідних територій [5]. Мова йде про пріоритетність забезпечення законних інтересів територіальних громад при взаємодії з іншими суб'єктами, що неодмінно пов'язана у тому числі й з питаннями їх безпеки.

Питання місцевого значення, що належать до відання органів місцевого самоврядування, неможливо вирішити без відповідного фінансування, тому до основних інтересів територіальної громади належить налагодження обсягу надходжень до місцевих бюджетів та видатків з них. Надходження до місцевих бюджетів мають у тому числі й певний зв'язок з діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони, а тому перебувають під фінансовим контролем з боку органів місцевого самоврядування. Мова йде про надходження до місцевих бюджетів з податку на доходи фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних службовцями суб'єктів сектору безпеки і оборони.

Зокрема, відповідно до пункту 168.5. статті 168 Податкового кодексу України, суми податку на доходи фізичних осіб, що утримуються з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями, поліцейськими, особами рядового і начальницького складу Державної кримінально-виконавчої служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, державної пожежної охорони, органів і підрозділів цивільного захисту, а також визначених Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» членами сім'ї, батьками, утриманцями загиблого (померлого) військовослужбовця, у зв'язку з виконанням обов'язків під час проходження служби, спрямовуються виключно на виплату рівноцінної та повної компенсації втрат доходів цієї категорії громадян [7]. На сьогодні надходження від ПДФО розподіляються у пропорції: 79% (місцеві бюджети), 21% (держбюджет). Рішення тимчасово перенаправити отриманий ресурс від військового ПДФО на розвиток оборонно-промислового комплексу в цілому та купівлю дронів зокрема, з одночасним відшкодуванням такої суми військовим, та створенням ряду компенсаторів для вирівнювання бюджетних диспропорцій на рівні громад, дозволить не розпорошувати бюджетні кошти на неперіоритетні під час війни речі [8]. Таким чином, надходження від частки означених податків, які надходять до місцевих бюджетів, мають цільову спрямованість на забезпечення матеріальних потреб суб'єктів сектору безпеки і оборони, у тому числі у дронах. При цьому для самих платників податків сума цього податку підлягає компенсації за рахунок державного бюджету. Незважаючи на те, що основний контроль за справлянням ПДФО реалізують саме податкові органи, органи місцевого самоврядування здійснюють відповідно до закону контроль за дотриманням зобов'язань щодо платежів до місцевого бюджету на підприємствах і в організаціях незалежно від форм власності [4]. Також органи місцевого самоврядування контролюють цільове використання відповідної частки ПДФО на розвиток оборонно-промислового комплексу.

Відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування» до виключної компетенції сільських, селищних, міських рад належить прийняття рішень про надання фінансової та матеріальної підтримки сектору безпеки і оборони у період дії воєнного чи надзвичайного стану, затвердження місцевих програм підтримки сектору безпеки і оборони (крім надання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв) з обов'язковим повідомленням про прийняті рішення Міністерства оборони України [4]. Окрім цього сільські, селищні, міські ради затверджують цільові програми з питань підготовки територіальної оборони та підготовки громадян України до національного спротиву, цільових програм з інших питань місцевого самоврядування; приймають рішення про відновлення пошкодженого/знищеного нерухомого майна на території відповідної адміністративно-територіальної одиниці, яке постраждало внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, і затверджують відповідні місцеві програми з відновлення пошкоджених/знищених (зруйнованих) об'єктів нерухомого майна; приймають про передачу у власність отримувачам компенсації за пошкоджені/знищені об'єкти нерухомого майна, які було пошкоджено/знищено внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, об'єктів нерухомого майна, відновлених у рамках реалізації місцевих програм з відновлення пошкоджених/знищених (зруйнованих) об'єктів нерухомого майна або в іншому порядку, передбаченому законодавством України [4]. Отже, фінансовий контроль здійснюється органами місцевого самоврядування, у тому числі й відносно реалізації відповідних програм та рішень у взаємодії з суб'єктами сектору безпеки і оборони.

Органи місцевого самоврядування забезпечують діяльність сектору безпеки і оборони через забезпечення потреб підрозділів територіальної оборони. Відповідно до Закону України «Про основи національного спротиву» територіальна оборона – це система загальнодержавних, воєнних і спеціальних заходів, що здійснюються у мирний час та в особливий період з метою протидії воєнним загрозам, а також для надання допомоги у захисті населення, територій, навколишнього природного

середовища та майна від надзвичайних ситуацій. Територіальна оборона складається з військової, цивільної та військово-цивільної складових. Військова складова територіальної оборони включає органи військового управління, військові частини Сил територіальної оборони Збройних Сил України, інші сили і засоби сил безпеки та сил оборони, які залучаються до виконання завдань територіальної оборони. При цьому зазначається, що фінансування та матеріально-технічне забезпечення національного спротиву здійснюються за рахунок і в межах коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів, а також з інших не заборонених законодавством України джерел [9]. Таким чином, одним із джерел фінансування цієї складової сектору безпеки і оборони є кошти місцевих бюджетів.

Висновки. Підбиваючи підсумок представленого наукового дослідження, слід зазначити, що контроль за фінансовою діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони з боку органів місцевого самоврядування здійснюється в межах їх загального призначення щодо забезпечення інтересів відповідних територіальних громад та вирішення питань місцевого значення шляхом реалізації визначених законодавством повноважень, а відтак, зазначений контроль доцільно охарактеризувати як систему заходів, спрямованих на встановлення законності, обґрунтованості та доцільності формування, розподілу й використання фінансових ресурсів, пов'язаних із діяльністю суб'єктів сектору безпеки і оборони та відповідних територіальних громад, з метою забезпечення їх цільового, ефективного й економного використання.

Характерною рисою фінансового контролю з боку органів місцевого самоврядування є обмеженість його предмета тими фінансовими відносинами, які безпосередньо пов'язані з відповідним місцевим бюджетом та інтересами територіальної громади. До його предмета належать: по-перше, кошти місцевого бюджету, що спрямовуються на задоволення потреб суб'єктів сектору безпеки і оборони, зокрема на підтримку підрозділів територіальної оборони; по-друге, надходження до місцевих бюджетів, пов'язані з діяльністю відповідних суб'єктів, у тому числі частина податку на доходи фізичних осіб, сплаченого з доходів військовослужбовців, у випадках та обсягах, визначених законодавством; по-третє, кошти місцевих бюджетів, що спрямовуються на фінансування проєктів і заходів, які реалізуються у взаємодії із суб'єктами сектору безпеки і оборони в інтересах територіальних громад, зокрема щодо облаштування захисних споруд, реалізації заходів протидії повітряним загрозам та ліквідації наслідків збройної агресії.

Література:

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
2. Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 р. № 1932-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text>
3. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/conv#n50>
4. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
5. Мунько А.Ю., Лі Д.В., Тагачін М.К. Особливості організації взаємодії органів місцевого самоврядування з громадянами в умовах воєнного стану в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2024. № 14. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/c1c8d0df-e594-41f2-ab42-52e2878a94a7/content>
6. Карпа М.І. Формування компетенції органів публічної влади: територіально-орієнтований підхід. *Ефективність державного управління*. 2017. Вип. 3 (52). С. 213-222.
7. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
8. Мінфін: Сплачене військовими ПДФО повністю компенсується за рахунок коштів з державного бюджету. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-splachene-viiskovymy-pdf-po-povnistiu-kompensuietsia-za-rakhunok-koshtiv-z-derzhavnoho-biudzhetu>
9. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 р. № 1702-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>

References:

1. Pro vvedennia voiennoho stanu v Ukraini: Ukaz Prezydenta Ukrainy [On the introduction of martial law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine] vid 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> [in Ukrainian].

2. Pro oboronu Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the Defense of Ukraine: Law of Ukraine] vid 6 hrudnia 1991 r. № 1932-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> [in Ukrainian].
3. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy [On the National Security of Ukraine: Law of Ukraine] vid 21 chervnia 2018 r. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19/conv#n50> [in Ukrainian].
4. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy [On Local Self-Government in Ukraine: Law of Ukraine] vid 21 travnia 1997 r. № 280/97-VR URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> [in Ukrainian].
5. Munko, A.Iu., Li, D.V., Tahachin, M.K. (2024). Osoblyvosti orhanizatsii vzaiemodii orhaniv mistsevoho samovriaduvannia z hromadianamy v umovakh voiennoho stanu v Ukraini [Peculiarities of the organization of interaction between local governments and citizens under martial law in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii – Problems of modern transformations*. № 14. URL: <https://dspace.dsau.dp.ua/server/api/core/bitstreams/c1c8d0df-e594-41f2-ab42-52e2878a94a7/content> [in Ukrainian].
6. Karpa, M.I. (2017). Formuvannia kompetentsii orhaniv publichnoi vlady: terytorialno-orientovanyi pidkhid [Formation of the competence of public authorities: a territorially oriented approach]. *Efektivnist derzhavnoho upravlinnia – Efficiency of public administration*. Vyp. 3 (52). pp. 213-222. [in Ukrainian].
7. Podatkovy kodeks Ukrainy [Tax Code of Ukraine] vid 2 hrudnia 2010 r. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
8. Minfin: Splachene viiskovymy PDFO povnistiu kompensuietsia za rakhunok koshtiv z derzhavnoho biudzhetu [Ministry of Finance: Personal income tax paid by the military is fully compensated at the expense of funds from the state budget]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-splachene-viiskovymy-pdfo-povnistiu-kompensuietsia-za-rakhunok-koshtiv-z-derzhavnoho-biudzhetu> [in Ukrainian].
9. Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu: Zakon Ukrainy [On the foundations of national resistance: Law of Ukraine] vid 16 lypnia 2021 r. № 1702-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 08.07.2025

Дата прийняття статті: 30.07.2025

Опубліковано: 23.09.2025